

Пор. відповідні тези Коменського, а також Гізеля, Барановича та ін. київських професорів.

2) "Синкретичний" метод пізнання, запропонований у "Великій дидактиці" Коменського, у теософських трактатах та риторичних курсах І.Гізеля, І.Галятівського, Л.Барановича, зрештою, у "Букварях" С.Полоцького /який був і одним з перших пропагандистів ідей Коменського/, на протилежність "класичним гімназіям" західних гуманістів /всупереч загальній думці наша сучасна школа - такого ж типу, а не "школа Коменського"/, на ділі забезпечує врахування віку /пор. Ж.Піаже про Коменського/, потреб, інтересів учня.

Семчинський С.В., д.ф.н., проф.

(Київ, Національний університет ім. Т.Г.Шевченка)

ДО ДИСКУСІЇ ПРО РІК НАРОДЖЕННЯ ПЕТРА МОГИЛИ

У могилознавстві /цей термін уперше вжив А.Жуковський/ ще залишаються дискусійні проблеми. До таких належить питання про рік народження Київського митрополита, про його освіту і про місце її одержання, про його екуменічні ідеї об'єднання церков, зокрема про його позицію в суперечках між Сходом і Заходом і, можливо, навіть про його ранню і несподівану смерть.

У нашій доповіді увага акцентується на перших двох дискусійних питаннях.

1. Про дату народження Петра Могили. Дослідники називали різні роки XVI сторіччя як рік його народження - 1590, 1594, 1596, 1597, але останнім часом пропонується 1574 рік. Єдиним письмовим джерелом, яке містить рік народження Петра Могили, є срібна пластина з епітафією митрополита, яка була прикріплена до його труни в 1647 році і яка була знайдена в руїнах Успенського собору Києво-Печерської лаври в 1982 році археологічною експедицією під керівництвом В.Харламова. На пластині рік народження записаний кириличними літерами, дві з яких читаються легко, а третя являє собою незвичайне сполучення літер у цифровій функції. За гіпотезою проф. О.І.Білодіда цей запис слід читати "1574". Однак таке прочитання суперечить фактам біографії і самого Петра Могили і членів його родини. У тексті епітафії йдеться про те, що П.Могила "вік свій молодий /підкреслення моє - С.С./ пристойно провадив на службі війсьній.... ставаючи одважно з своїм власним людом війсьним під Хотиним проти турчина". Якби П.Могила народився 1574 року, то йому під час Хотинської війни було б майже

повних 47 років. Хіба можна назвати такий вік молодим, особливо якщо зважати на тодішню середню тривалість життя? Сумнів щодо можливості обрання Петра Могили архімандритом Печерської лаври і митрополитом Київським у молодому віці спростовується висвяченням Кирила Туровського, Гедеона Балабана, Арсенія Желиборського єпископами, а Кирила II - митрополитом у молоді роки.

По-друге, з достовірних джерел відомо, що П.Могила був третім сином поміж п'яти синів Сімеона Могили, а старший син Сімеона Михайл народився в 1591 році. Хіба міг середульший син народитися на чотирнадцять років раніше первістка?

По-третє, прижиттєвий портрет-фреска в церкві Спаса на Берестові, створений не пізніше 1644 року, зображує людину п'ятдесятилітнього, а не сімдесятилітнього віку.

По-четверте, у панегіриках, піднесених П.Могилі на день народження, автори згадують комету, яка з'явилася на небі в рік його народження. В 1574 році у північній півкулі не засвідчено появи жодної комети, а в 1596 році наші предки спостерігали зірку з хвостом, її було видно від Атлантичного океану до Китаю, вона була зафіксована відомим датським астрономом Тіхо Браге та ін. Нарешті, літерне написання цифри "6" /буква "зелo"/ на одній із гравюр "Требника" П.Могили, що вийшов у світ за два тижні до смерті митрополита, на гравюрі, виготовленій відомим художником-різьбярєм Іллею, гаданим виконавцем епітафії П.Могили, і звична передача цифри "90" літерою "черв" дозволяють читати літерний запис із загадковим знаком як "1596".

2. Визнання 1574 року роком народження П.Могили використовувалося для аргументації одержання ним освіти в Західній Європі і робило його старішим у момент обрання архімандритом Києво-Печерської лаври і Київським митрополитом. Але українська православна церква користувалася іноді послугами й досить молодих ієрархів. Немає потреби вважати, що П.Могила дістав свою блискучу освіту в Західній Європі. У Сорбонні, де збереглися всі архіви, немає ніяких підтверджень про навчання там П.Могили. Колегія Ля Флеш, яку теж називають іноді місцем навчання П.Могили, була відкрита лише в 1604 році, а його можливий вчитель Ф.Верон у такому разі був навіть на рік молодшим за свого учня. Тим часом у західноукраїнських землях функціонували школи, рівень викладання в яких був не нижчим, ніж у західноєвропейських. Це була школа Львівського братства, єзуїтські колегії, відкриті в 1608 році у Львові та Кам'янці, Академія Замойська у Замосці. Діти молдавських бояр традиційно навчалися у таких школах /пор. навчання молдавських літописців Григоріе Уреке та Мирона Костіна в навчальних закладах на території України/. Таке тим більш імовірне для родини Могили, яка одержала польський індигенат. Таким чином, Петро Могила, який

заснував перший православний університет у Східній Європі /згодом Києво-Могилянська академія/, був вихованцем і виразником культури, здобутої ним на підвладних тоді польському королю західних українських землях.

Євтух М.Б., к.пед.н., проф., член-кор.УАПН

(Київ, Державний лінгвістичний ун-т)

РІДНІ ВИХОВАНЦІ КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ – БРАТИ ТИМКІВСЬКІ

Більшість вихованців Києво-Могилянської академії через усе своє життя пронесли її дух, принципи. Яскравим прикладом громадського служіння, утвердження ідеалів Академії стала сім'я Тимківських, яка у кінці XVIII - на початку XIX ст. дала цілу плеяду значних державно-освітніх діячів. П'ять братів (Ілля, Василь, Іван, Роман та Єгор) присвятили своє життя державному та культурно-просвітницькому розвитку суспільства.

Василь та Єгор Тимківські займалися переважно державною діяльністю.

Василь Федорович (1781 - 1832 рр.) біля 10 років був губернатором Бессарабії, але ще під час навчання в Київській академії захопився літературою. Тому, хоча державна служба майже повністю поглинула його, він видає власні переклади ("Путешествие Морица по Англии" - Москва, 1804; "Жизнь графа Миниха" - Москва, 1806) та працює над складанням "історії Бессарабії", рукопис якої було втрачено.

Єгор Федорович (1790-1875 рр.) більше сорока років працював у департаменті іноземних справ російського уряду. Його перу належить тритомне друковане видання "Путешествия в Китай через Монголию в 1820 и 1821 гг." (Санкт-Петербург, 1824) - перше найповніше зібрання даних про Китай, що було перевидано англійською та німецькою мовами та довгий час слугувало посібником для всіх, хто вивчав цю країну.

Відомості про Івана Тимківського дуже обмежені. Він був поетом та перекладачем, дуже рано пішов із життя (29 років), але залишив значну кількість друкованих перекладів з німецької й англійської мов та власних творів.

Найбільшу цікавість, з точки зору просвітництва, викликають постаті Романа (1785-1829 рр.) та Іллі (1773-1853 рр.) Тимківських. Обидва були філологами (розвідки Романа Тимківського в галузі слов'янської та давньогрецької мов здобули йому визнання в тогочасному науковому середовищі), професора-